

Forum Intercultural

România și minoritățile — un deceniu după

Schimbările politice dictate de rezultatele ultimelor alegeri generale nu au fost cu siguranță modul cel mai plăcut de a încheia ultimul deceniu al acestui mileniu. Dincolo însă de opiniile apocaliptice alimentate atât de prezicătorii astrali cât și de analiștii politici, o analiză a ultimilor zece ani s-a dovedit a fi inspirată. Înainte de a construi strategiile de acțiune, minoritățile naționale din România au fost de acord să se întâlnească în jurul mesei rotunde organizate — ca de atâtea ori — de Centrul Intercultural al Ligii PRO EUROPA.

Reprezentanții a zece minorități naționale, alături de analiști ca Gabriel Andreescu, Dan Pavel, de cercetători ai relațiilor interetnice: Horváth István, Marius Lazăr, de reprezentanți ai organizațiilor neguvernamentale implicate în dialogul inter-comunitar, de reprezentanți ai mass-media și studenți ai Universității clujene, au dezbătut timp de două zile la Centrul de Caritate „Bethlen Kata“ din Cluj evoluția legislației privind minoritățile naționale, relația cu partidele politice, dinamica relațiilor minoritate-majoritate precum și evoluția imaginii minorităților în mass-media în ultimii zece ani.

În domeniul legislației pentru minorități naționale ultimii zece ani au consemnat ca succese: „Decretul de funcționare a Consiliului Minorităților Naționale, Legea Fondului Funciar, Legea funcționarilor Publici și mai ales Ordonanța pentru interzicerea discriminării. Efectele benefice ale acestei legislații au însemnat lărgirea învățământului în limba maternă, posibilitatea utilizării limbii materne în administrația publică. Marile restanțe ale acestui deceniu în ceea ce privește legislația pentru minorități, în viziunea uniunilor minorităților naționale, au fost: Legea minorităților naționale (în ciuda existenței a cinci propuneri diferite), Legea Cultelor, Legea Autonomiei locale, Legea retrocedării imobilelor bisericesti și aparținând comunităților locale, precum și amendarea Legii Electorale, ca și ratificarea Cartei Europene a limbilor regionale și minoritare.

Dacă pentru uniunile minorităților naționale programele politice ale partidelor corespund parțial sau nu corespund așteptărilor minorităților, „programele partidelor politice care

au alcătuit coaliția guvernamentală, din care UDMR a făcut parte între 1996 și 2000, tratează problemele minorităților naționale principal (...). În ofertele electorale ale partidelor, referirile la problemele minorităților naționale au fost mai degrabă prudente. Așa cum un reprezentant al PDSR remarca pierderea de electorat în Transilvania ca preț pentru nefolosirea propagandei antimaghiare, la fel argumentau liderii ai partidelor aliate UDMR-ului faptul că ele au pierdut electorat după 1996 datorită faptului că au intrat în coaliție

cu formațiunea politică reprezentativă a maghiarilor.“¹ În plus, „atunci când analizăm relația dintre partidele politice din România și minorități, trebuie făcută o distincție între discursul politic sau electoral și acțiunea politică. Astfel, partide care etalează la nivel discursiv sprijinul pentru valori democratice și principii extrem de generoase față de minorități, când vine vorba să le pună în practică ele se îndepărtează semnificativ de acele principii sau valori. Unul dintre exemplele cele mai semnificative este ceea ce se petrecea în PNȚCD sau în celelalte partide

aliate cu UDMR, când venea vorba de votarea Legii învățământului nr. 85/1995.“²

Dacă pînă în prezent uniunile minorităților naționale au evitat colaborările cu partidele politice în strategiile de viitor ale acestora (cu excepția unor minorități ce doresc să rămînă în afara oricărei colaborări cu factorul politic) se intenționează un parteneriat cu partidele democratice, în special în speranța obținerii de suport în modificarea legislației, deși experiențele de pînă acum nu sînt încurajatoare.

Pentru diseminarea principiilor și a activităților desfășurate, uniunile minorităților naționale apelează la toate sursele media atât publice cât și comerciale, naționale sau locale. În ciuda acestei deschideri și a eforturilor depuse de uniunile minorităților naționale, imaginea reflectată în ziarurile naționale este considerată incorectă de către minoritari sau chiar avînd un

Dezbaterea „Dinamica relațiilor majoritate - minoritate în ultimul deceniu”

CALENDAR * NAPTÁR

1 decembrie — *Scrierea proiectelor medicale*, curs în cadrul Școlii liderilor romi. Referent: dr. DOMJÁNSCHITZ László.

2 decembrie — *Funcționarea și organizarea puterii judecătorești*, curs pentru Colegiul Democrației. Referent: Horațiu DUMBRAVĂ, prim-procuror la Parchetul de pe lângă Judecătoria Tîrgu-Mureș.

4-5 decembrie — *Forumul Național al Organizațiilor Neguvernamentale din România*, organizat de CENTRAS la Sinaia. Din partea LPE a participat HALLER István.

9 decembrie — *Drepturile copilului*, atelier în cadrul Colegiului Democrației. Referent: HALLER István.

10 decembrie — *Ziua Internațională a Drepturilor Omului*, emisiune realizată de Radio GAGA Tîrgu-Mureș, în direct cu HALLER István, coordonatorul Biroului pentru Drepturile Omului, LPE.

15-17 decembrie — *România și minoritățile — zece ani după*, Forum Intercultural organizat la Cluj.

21 decembrie — *Depunere de coroane la Monumentul Martirilor Revoluției din Decembrie 1989*, Tîrgu-Mureș.

29 decembrie — *Floare de nu mă uita la 5 ani*, festival folcloric rom organizat în colaborare cu ansamblul Floare de nu mă uita la Gornești.

december 1 — *Orvosi projektek írása*, előadás a Roma vezetők iskolája számára. Előadó: dr. DOMJÁNSCHITZ László.

december 2 — *A bírósági hatalom működése és szervezése*, előadás a Demokrácia Kollégiuma számára. Előadó: Horațiu DUMBRAVĂ, a Marosvásárhelyi Bíróság melletti Ügyészség főügyésze.

december 4-5 — *A Romániai Nemkormányzati Szervezetek Országos Fóruma*, Sinaian, a CENTRAS szervezésében. A PEL részéről HALLER István vett részt.

december 9 — *A gyermekek jogai*, műhelygyakorlat a

Demokrácia Kollégiuma számára. Előadó: HALLER István.

december 10 — *Az Emberi Jogok Nemzetközi Napja*, a Marosvásárhelyi GAGA Rádió műsora, egyenes adásban HALLER Istvánnal, a PEL Emberjogi Irodájának irányítójával.

december 15-17 — *Románia és a kisebbségek — tíz év után*, Interkulturális Fórum Kolozsváron.

december 21 — *Koszorúzás az 1989 Decembri Forradalom Áldozatainak Emlékművénél*, Marosvásárhely.

december 29 — *Öt éves a Nefelejcs*, gemyeszegi roma népművészeti fesztivál PEL és a Nefelejcs Együttes közös szervezésében.

România și minoritățile — zece ani după

Drept, obligație, interes sau reflecțiile unui observator ușor debusolat

Mi-ar plăcea să nu fiu taxat drept naiv. Cu toate că sînt un optimist nevindecabil. Cu o perseverență pe care mulți ar numi-o stupidă, îmi reînnoiesc mereu abonamentul de încredere în omenire. Uneori chiar și în oameni. Deși am pierdut atîtea pariuri, reînvestesc din nou în altele. Ce altceva aș putea face? Numai de nu mi s-ar termina resursele.

Trebuie să recunosc totuși, că acum sînt puțin

debusolat. Privesc ce se întîmplă în presa noastră - scrisă și electronică deopotrivă — și nu mai găsesc ușa. Mă întreb dacă toată logica aristotelică și simbolică pe care am învățat-o cîndva nu a fost utilă doar pentru a mă rătăci și mai mult în tenebrele acestui sistem de gîndire ale cărui reguli nu le deslușesc.

Campania de presă naționalistă, antisemită, antițigănească, dar mai ales antimaghiară, cu nuanțele sale mai mult sau mai puțin standardizate, mai mult sau mai puțin cosmetizate, chiar „europenizate”, dar indiscutabil antioccidentală, a atins iar nebănuite culmi. Imaginația noastră a fost din nou depășită de realitate.

Aș prefera să mă alătur celor care susțin că este vorba de un fenomen marginal. Că față de imensele probleme economice și sociale ale țării, *chestiunea aceasta* este cu totul secundară. Aș prefera, am zis, poate pentru a-mi proteja optimismul organic, dar greu îmi vine să nu văd corelațiile logice și necesare dintre esență și fenomen. Să nu văd că *acest fenomen „marginal” nu este altceva decît modul de manifestare a unei îngrijorătoare esențe*. Că eșecurile noastre economice și sociale care nu mai conțin se înlănțuie cu acest model de gîndire păgubos. Nu susțin firește că acest naționalism ar putea ține de foame. O știu bine și cei care îl practică din oficiu. Și totuși, printr-o învăluire misterioasă și transpuneri psihologice complicate, ajunge să-i facă pe unii să-și anestezieze pînă și instinctele biologice. E de mirare că *Shana* — această tămăduitoare cu „forțe miraculoase” are o audiență atît de largă și îndelungată în zona noastră est-europeană? Ar trebui să ne mire oare dacă clientela *vraciului* și a *presei naționaliste* ar fi în mare parte identică?

Dintre zecile de exemple, mai relevante poate, de deturnare a atenției de la realitățile noastre fundamentale, am ales unul care a făcut să curgă mult mai multă cerneală din printerele redacțiilor mureșene decît ar fi meritat. Cu atît mai mult cu cît confuziile ziariștilor noștri din provincie, instantaneu preluate de majoritatea mediilor centrale(!), s-au reverberat, ca de obicei, și în mintea cititorului de rînd care, trăind încă vraja mistică a cuvîntului tipărit („scrie la ziar, deci este adevărat”), este dispus oricînd să înghită informațiile regurgitate de ziariști ca adevăruri, spiritul său critic fiind direct proporțional cu gradul de inteligență, cultură și maturitate politică.

Președintele organizației județene Mureș a Uniunii Democratice **Maghiare** din România (un domn în vîrstă care pe deasupra vorbește o românească destul de aproximativă), a anunțat într-o zi că de-acum înainte conferințele de presă ale organizației sale se vor desfășura și în limba sa maternă.

Horribile dictu! Prin urmare, ziariștii care doresc să se informeze, vor fi nevoiți să cunoască această limbă. Reacția ziariștilor (necunoscători ai limbii maghiare) s-a ridicat la un nivel energetic exploziv, demn de o cauză mult mai importantă. Declarații de boicot, solidarizări, proteste, amenințări. „O dovadă de impertinență crasă”, „îngrădire grosolană a dreptului la liberă informare a opiniei publice”, „aură de conspirativitate” etc. Chiar așa o fi?

Să încercăm să analizăm cazul, și filozofia sa, cu detășarea cuvenită.

Abordat din punctul de vedere al **dreptului**, trebuie să vedem dacă a fost încălcat dreptul cuiva, și dacă da, al cui și de către cine? (În conformitate cu legislația și nu cu imaginația). Care sînt drepturile minorităților în privința folosirii limbii materne? Ele sînt atît de bine precizate în numeroasele documente cu valoare juridică, de la Constituția României pînă la tratatele internaționale (mai ales) ratificate de România, care sînt parte a sistemului legislativ intern, încît simpla lor enumerare ar umple spațiul modest acordat acestui articol. Dacă onorații noștri jurnaliști ar binevoi să le citească barem pe diagonală, ar trebui să fie zguduți de discrepanța dintre o legislație de factură europeană sau europenistă și o realitate pierdută în deșertul tranziției. Dacă s-ar aplica măcar în parte prevederile acestor tratate în practica românească, crizele de isterie publicistică ar trebui ori să depășească pragul de suportabilitate, ori să se autoanihileze în acceptarea unei normalități cotidiene în „Europa mult visată”. Toate prevederile se referă la *dreptul* de folosire a limbii materne și nici una la vreo **obligație** de folosire a vreunei alte limbi. Există poate îngădiri, limitări, restricții ale acestui drept, aplicabile doar la anumite împrejurări, cum ar fi cea evocată mai sus? Nicidecum.

Să vedem care sînt drepturile „îngădite grosolan” ale ziariștilor? Să aibă acces liber la informație. Nu o aveau în cazul de față? Au fost ele încălcate de către cei învinuiți? Nicidecum. În primul rînd pentru că tocmai aceasta a fost rațiunea de a fi a conferinței de presă: furnizarea informației. În al doilea rînd pentru că organizația în cauză, nefiind *autoritate publică*, nu poate fi *obligată* să furnizeze informații, fie ele și de *interes public*, nici în limba maternă, nici în limba oficială. Dacă o face, o face din proprie inițiativă și interes. Dacă ai nevoie de ea, ia-o!

Ce deranjează atunci atît de tare breasla ziariștilor? Mai ales pe cei care fără minime cunoștințe privind mediul (obiectul) despre care doresc să relateze (puținele excepții notabile se exclud, firește, de la sine), fără a cunoaște limba, cultura, tradițiile specifice, particularitățile psihice, istorice, profesionale etc. ale celor pe care ar trebui să-i înțeleagă pentru a-i putea explica, se erijează în analiști infailibili ai realităților acestora?

Nu cumva sîntem victimele unei mentalități tipice vremurilor nu de mult apuse după care *ceea ce este permis devine automat și obligatoriu*?

(continuare în pagina 5)

10 DECEMBRIE

Ziua Internațională a Drepturilor Omului

În acest an, Ziua Internațională a Drepturilor Omului a fost umbrită de cea de-al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale. Umbrită nu numai din cauza evenimentului ca eveniment, dar și din cauza opțiunilor pe care le-a oferit acest eveniment.

Ziua de 10 decembrie s-a declarat a fi Ziua Internațională a Drepturilor Omului pentru că în această zi, în 1948, Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația Universală a Drepturilor Omului. Această declarație a fost (sau este încă) o simplă declarație fără implicații în viața cotidiană pentru cetățenii multor țări, ba mai mult, un document interzis publicării și difuzării. Totuși importanța ei nu e contestată de înverșunatii apărători ai drepturilor omului, ci doar de dușmanii lor.

În afara faptului că Declarația Universală a Drepturilor Omului a stat la baza documentelor ulterioare (ca primul document internațional de protecție împotriva abuzurilor comise de autoritățile statelor), poate mai funcționale prin crearea unor tribunale ale drepturilor omului (cum este Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg), importanța ei majoră constă în modelul pe care-l reprezintă pentru cei care nu se bucură de drepturile prevăzute în această declarație. Pentru cei care s-ar bucura, spre exemplu, dacă ar putea alege din două variante rele pe cea mai puțin rea, în numele — și spiritul — Declarației Universale a Drepturilor Omului au fost pornite revoluții, mișcări de eliberare, au fost schimbate dictaturi. Dacă nu toate, nu din cauza Declarației.

În ziua de 10 Decembrie mulți cetățeni din România s-au dus la vot să aleagă un președinte după preferințele lor. Alții s-au dus la vot nu pentru a-și exprima o preferință, ci pentru a da un vot împotriva unuia dintre candidați. Mulți nu s-au dus la vot, considerând că nu au ce vota. Nimic nou: astfel s-a întâmplat și la alegerea prezidențială din SUA. Diferența este că, în timp ce indiferent cine câștigă lupta pentru Casa Albă, acest lucru nu afectează respectarea drepturilor omului, în România era în pericol valorile câștigate în decembrie 1989.

Suprapunerea celor două evenimente, al alegerii prezidențiale și a Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, ar trebui să dea de gândit celor investiți să supravegheze respectarea drepturilor omului asupra semnificației ultimului articol (30) din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „nici o prevedere a prezentei Declarații nu poate fi interpretată ca implicând pentru vreun stat, un grup sau o persoană dreptul de a se da la vreo activitate sau de a săvârși vreo act îndreptat spre desființarea drepturilor și libertăților enunțate în prezenta Declarație”.

HALLER István

Forum Intercultural

România și minoritățile — un deceniu după

(continuare din pagina 1)

caracter vădit naționalist în cazul posturilor de televiziune comerciale. Singurele surse media care reflectă corect realitățile comunităților etno-lingvistice sînt emisiunile proprii ale uniunilor minorităților naționale. După părerea analiștilor, ultima campanie electorală a demonstrat o „modificare a atitudinii față de comunitatea maghiară, schimbare resimțită în presa centrală dar nesesiabilă în presa transilvăneană”.³

Modul în care este percepută atitudinea intolerantă față de minorități în general și față de comunitatea roma în special este „strecurarea judecăților de valoare în articolele de informare precum și selectarea evenimentelor dezavantajoase. O formă tipică de abatere este menționarea etniei atunci cînd aceasta nu este necesară sau dorită, ca în cazul prezentării de acte infracționale”⁴

În vederea îmbunătățirii strategiei de comunicare și pentru a contracara aceste tendințe ale unor reprezentanți media, uniunile minorităților naționale vor încerca o mai mare deschidere față de mass-media, cu insistență asupra creșterii obiectivității. Mijloacele utilizate vor fi organizarea de conferințe de presă, expedierea de comunicate de presă, invitarea reprezentanților mass-media la toate acțiunile comunităților sau chiar expedierea de materiale de presă surselor media.

Uniunile minorităților naționale sînt reticente față de cercetările și sondajele de opinie avînd ca temă principală

minoritățile sau relațiile interetnice. Sînt utilizate preponderent sondajele realizate de organizații neguvernamentale. „În ultimul deceniu au fost realizate mai mult de zece sondaje majore. „Printre tendințele reliefate de aceste cercetări este și o „scădere a percepției minorităților naționale ca fiind un pericol de la 60% în 92-93 la 32% în 1998”⁵, datorită faptului că, în mod evident, câștigul adus de participarea UDMR la guvernare este relansarea relațiilor interetnice. (...)”⁶.

Strategiile minorităților naționale în fața noilor provocări așează în prim-plan consolidarea imaginii reale a minorităților naționale, dezamorsarea propagandei național-șovine, lărgirea învățămîntului în limba maternă. Organizațiile neguvernamentale, Liga PRO EUROPA, sînt chemate „să susțină cauza drepturilor omului și drepturile minorităților naționale de a-și păstra identitatea, să realizeze acțiuni de informare, de pressing și lobby.”

Și dacă deceniul care s-a încheiat nu este tocmai unul bun de pus la gazeta de perete, nu putem decît spera ca prin efortul societății civile, al partidelor democratice, al altor actori sociali noul deceniu „să arate” mai bine.

Laura ARDELEAN

NOTE:

1. Din discursul politologului Dan Pavel — Relația partidelor politice cu minoritățile în programele partidelor politice.
2. Aceeași sursă.
3. Din prezentarea realizată de Marius Cosmeanu.
4. Din prezentarea realizată de Mircea Toma.
5. Din prezentarea realizată de Horváth István.
6. Din prezentarea realizată de Marius Lazăr.

2001: Anul European al Limbilor

La data de 18 februarie 2001 va avea loc la Lund, Suedia, lansarea Anului European al Limbilor 2001 (AEL). Această inițiativă comună a Consiliului Europei și Uniunii Europene are ca scop celebrarea diversității limbilor și promovarea plurilingvismului. AEL pleacă de la principiul conform căruia competențele lingvistice sînt esențiale pentru înțelegerea reciprocă, stabilitatea democratică, locurile de muncă și mobilitatea.

AEL 2001 este o invitație deschisă tuturor, indiferent de vîrstă. Fiecare cetățean va putea să ia parte la evenimentele publice și concursurile care vor fi organizate în cele 45 de state¹ și va fi încurajat să înceapă să învețe alte limbi. Specialiștii în limbi străine, factorii politici de decizie, ONG-urile, mass-media, dar și întreprinderile private și fundațiile vor fi invitate să susțină și să sponsorizeze AEL.

Pentru Consiliul Europei, printre obiectivele Anului European al Limbilor se numără și conștientizarea patrimoniului lingvistic al Europei și valorizarea acestuia, motivarea cetățenilor europeni în învățarea limbilor străine, inclusiv ale celor mai puțin răspîndite și susținerea învățării limbilor străine pe tot parcursul vieții pentru a putea răspunde evoluțiilor economice, sociale și culturale din Europa.

Avînd o experiență de mai multe decenii în domeniul limbilor vii și o experiență generată de programele pilot, Consiliul Europei a decis să difuzeze încă de acum PORTOFOLIUL european al limbilor. Acest instrument, destinat sprijinirii celor care învață limbi străine să își includă cunoștințele lingvistice într-un document personal care va putea fi prezentat profesorilor, autorităților și angajatorilor într-o manieră transparentă și transnațională pentru a favoriza mobilitatea educativă și profesională. Acesta va cuprinde:

- Un Pașaport lingvistic care indică limbile străine studiate, nivelul de competență pentru fiecare din ele, experiențele interculturale și, în cazul în care acestea nu există, calificările dobîndite;
- O Biografie lingvistică care constă într-o descriere detaliată a nivelului oral și scris precum și a experienței dobîndite în cazul unui sejur în străinătate sau prin frecventarea unor cercuri de străini;
- Un dosar care să conțină informații personale considerate utile de către cel interesat, cum ar fi: o culegere de documente care să ilustreze competențele în limbile străine descrise în Pașaportul lingvistic și Biografia lingvistică, sau de certificate, diplome sau atestate de urmare a unor cursuri, stagii în străinătate etc.

Din numărul de date-cheie, după lansarea de la Lund, amintim numai Săptămîna europeană pentru învățarea limbilor străine de către adulți (5-11 mai) și Ziua europeană a limbilor (26 septembrie).

De altfel, cu sprijinul structurilor naționale și coordonatorilor naționali, anul 2001 va fi presărat cu evenimente organizate de către Consiliul Europei și Uniunea Europeană în întreaga Europă. Acestea vor îmbrăca forma festivalurilor, a conferințelor și a seminariilor internaționale, naționale și regionale privind politicile lingvistice sau a activităților destinate promovării limbilor, inclusiv a limbilor regionale sau minoritare.

Regiuni, orașe, ONG-uri și instituții vor marca de altfel contribuția lor prin inițiative proprii. Informații cu privire la AEL la nivel european și național sînt disponibile pe site-ul: <http://www.eurolang2001.org/> (în construcție) sau pot fi obținute de pe lîngă Divizia de limbi vii a Consiliului Europei, Strasbourg (Division des langues vivantes, Conseil de l'Europe, fax: +333.88.41.27.88, e-mail: decs-lang@coe.int).

Serviciul de Presă al Consiliului Europei

Notă: 45 de State iau parte la AEL – statele membre ale Consiliului Europei (dintre care 15 sînt și membre ale Uniunii Europene) precum și Statele care au ratificat Convenția culturală europeană a Consiliului Europei.

SZOKOLY Elek

Drept, obligație, interes

(continuare din pagina 2)

Și ajungem și la conceptul care în orice societate normală și autentic democratică ar trebui să regleze astfel de relații (pseudo-) conflictuale: conceptul de **interes**. Singurele întrebări normale, care ar fi trebuit puse în acest caz, ar fi trebuit să sune cam astfel: *are organizația mureșană a UDMR interesul să comunice direct și necenzurat cu presa de limbă română, să informeze corect și nemediat opinia publică românească?* Dacă da — și nu avem motive serioase să ne îndoim de acest lucru —, atunci în cadrul conferințelor sale de presă va folosi limba română, sau se va îngriji de traducerea fidelă în limba maghiară. (Condiție necesară, din păcate nu și suficientă!) Sub acest aspect, declarația cu pricina poate fi contabilizată liniștit la capitolul: gafe. Partea a doua a întrebării, însă, sună în mod obligatoriu astfel: *are publicația respectivă interesul să se informeze corect și nemediat prin traducători, pentru a putea informa la rîndul său corect opinia publică?* Dacă da — și nu avem motive serioase să ne îndoim de acest lucru —, va trimite la conferințele respective de presă reporteri *calificați*, cunoscători ai domeniului și ai limbii, scopul său fiind nu demonstrarea incapacității de comunicare, ci a capacității de informare în orice situație. În cazul acesta, folosirea unei limbi sau a alteia devine doar o chestiune de curtoazie.

Dar pînă cînd instituțiile statului, ca și presa, nu vor ști să facă distincție între noțiunile de bază ale pluralismului, confundînd libertatea cu obligația, și dreptul cu interesul, nu vom asista, cred, decît la o perpetuare a totalitarismului cu față umană, scăldată într-un Iordan al democrației de tip latino-american.

Activități de Ziua Minorităților Naționale la Satu Mare

Filiala Satu Mare a Ligii Pro Europa, în luna decembrie, a dedicat mai multe activități Zilei Minorităților Naționale din România.

În prima activitate, desfășurată la sediul Filialei, împreună cu două studente din Belgia, Cristella Rousseau și Fabienne Deraemacker, am analizat situația în ansamblu a minorităților naționale din toate țările europene. Am comparat legislația în vigoare privind drepturile minorităților naționale.

Activitatea a fost foarte interesantă, prin faptul că cele două studente belgiene cercetează chiar această problemă. Am putut vedea realitățile din țara noastră într-o comparație concretă făcută de ele, care cunosc îndeaproape realitățile din mai multe țări.

Au apreciat sistemul nostru școlar privind învățământul în limba minorităților la nivel primar, gimnazial și liceal, dar slab, nediversificat la învățământul profesional și universitar. Au considerat, în comparație cu Belgia, Elveția, Finlanda, Spania, limitate drepturile minorităților în folosirea limbii proprii în administrație și justiție.

În 18 decembrie, de Ziua Minorităților Naționale din România, Liga Pro Europa a realizat o activitate mai amplă în cadrul Colegiului Ioan Slavici din Satu Mare, în care cei peste 40 de tineri români, maghiari, șvabi au pus întrebări legate de condițiile impuse României și altor state care doresc să intre în Uniunea Europeană.

Christella Rousseau a arătat detaliat condițiile economice și legislative, accentuând că fiecare țară poate intra în UE, dacă corelează legislația la cea din UE și dacă devine competentă pe plan economic.

Negreanu Angela, directoarea Colegiului Ioan Slavici, a accentuat profilul multicultural al liceului accentuând că România va putea adera la UE numai dacă va forma un tineret bine pregătit, cu o înaltă calificare, în care rolul principal îl vor avea cunoștințele de informatică, de limbă și management.

Tinerii prezenți, aflând că cele două studente belgiene cercetează problema minorităților în mai multe țări, prin câștigarea unor programe de finanțare, au fost foarte curioși cum se pot obține astfel de finanțări.

Răspunsurile date au convins pe tinerii prezenți că și ei, după terminarea studiilor, vor putea opta pentru burse cercetare.

Discutând despre Ziua Minorităților interesul tinerilor s-a îndreptat spre activitatea Ligii Pro Europa, spre rolul ONG-urilor în organizarea civilă chiar și în activitatea tineretului.

Membrii Cercului de Etnografie au propus organizarea unei noi întâlniri în cadrul Filialei Satu Mare a Ligii Pro Europa, în care ei vor prezenta asemănările și deosebirile în obiceiurile de nuntă ale românilor, maghiarilor, șvabilor, evreilor, ucrainenilor și rromilor din județul Satu Mare.

KÓNYA László

Club Odorheiu Secuiesc

A CSÁNGÓKNAK JOGUK VAN MAGYAR NYELVEN TANULNI

Az új tanév megkezdése után a sajtó figyelmének középpontjába került a kérdés. Egy országos tévécsatorna révén alkalmam volt megismerni egy olyan csángó faluban tanító tanárnő véleményét, ahol a szülők kérték a helyi közösségtől, hogy tartsa tiszteletben törvényes óhajukat, miszerint saját maguk dönthetik el, gyermekeik nevében, hogy milyen nyelven tanuljanak.

A tisztelt asszonyság pátozzsal előadott véleménye hallatán – bevallom – borsódzott a hátam. Továbbá aggaszt az a tény, hogy e személy kezére adták a fiatal nemzedéket, hogy békére, toleranciára, etnikumközi együttműködésre, polgári öntudatra, az emberi jogok tiszteletben tartására nevelje.

A tanárnő visszavitt az időben egész addig, mikor még Románia nem írta alá az emberi jogok egyetemes nyilatkozatát, valamint az emberi jogokra és alapvető szabadságjogokra vonatkozó európai egyezményt, illetve az ország 1991-es alkotmánya érvénybe lépése előtti időszakba. Hogy ne is beszéljek az érvényben lévő tanügyi törvényről.

E dokumentumok szerint a csángó gyerekeknek joguk van legalább magyar nyelven tanulni, szüleik kérésére.

A többségi lakosságnak nincs joga fenyegetőzni, megfélemlíteni e gyerekeket, s főképpen az oktatók nem tehetik meg ezt. Ezek a gyerekek ugyanolyan jogokkal kell bírjanak, mint azok a csángó gyerekek, akik románul akarnak tanulni, még akkor is, ha számbeli kisebbségben vannak. Nem lehet eltekinteni a legitim kérésektől, sőt...

Mint tanügyi – immár 25 éve vagyok a pályán –, egy olyan övezetben, ahol etnikai szempontból vegyes a lakosság, valamint ismerve a csángó falvak problémáit, erkölcstelennek és veszélyesnek minősíték minden ilyesfajta, etnikai türelmetlenségre valló

megnyilvánulást, azt, hogy a többségi lakosságot a törvények semmibevételére uszítják.

Az említett tanárnő azt mondta többek között, hogy a magyar nyelvű oktatást kérő emberek megzavarják a falu csendjét, és többségiek nem értenek egyet azzal, hogy tiszteletben tartsák a magyar nyelvű oktatásra vonatkozó kérést.

Románia alkotmányának 4. szakasza kimondja, hogy Románia valamennyi polgárának közös a hazája, fajra, nemzetiségre, etnikai eredetre, nyelvre, vallásra, nemre, véleményre, politikai hovatartozásra, vagyoni helyzetre vagy társadalmi eredetre való tekintet nélkül. A 16. szakasz pedig kimondja, hogy mindenki egyenlő a törvény előtt. A kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van megőrizni, fejleszteni és kinyilvánítani etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásukat.

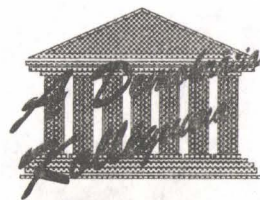
Az iskola a polgárok nevelésének legfontosabb fóruma. A nem demokratikus, primitív mentalitás megváltoztatásában elsődleges szerep hárul rá. A tanügyi reform azonban vajmi keveset tett az oktatók mentalitása megváltoztatása terén.

Remélem, hogy a közeljövőben minél távolabb kerülnek a katedrától azok a személyek, akik erőszak alkalmazására és az ország törvényeinek be nem tartására uszítanak.

Fontos lenne bevezetni a tanévkezdeti eskütételt, melynek során a tanügyi felelősöknek arra, hogy az alkotmány-szellemében nevelik a gyerekeket. Addig is, ha egyet mondunk, s mást csinálunk, nincs erkölcsi alapunk arra, hogy tanítsunk.

Georgeta BUZÁS, Pro Europa Klub, Székelyudvarhely
(Megjelent a Hargita Népe, 2000. november 1. szám, Levélbontás)

Jogai(n)k

A Pro Európa Liga fiataloknak szóló programja, a Demokrácia Kollégiuma decemberben is a tervek szerint folytatta tevékenységét.

Úgy gondolom nyugodtan kijelenthetjük, hogy a decemberi hónap a különféle jogokba — emberi, gyerek, kisebbségi — való beavatás periódusa volt.

Az első előadást Haller István, a Liga emberjogi irodájának vezetője tartotta a gyerekek jogairól, de érintettük az emberi jogok területét is. A tartalmas előadáson tudomást szereztünk e jogok kialakulásáról a történelem folyamán egészen addig, amíg nemzetközi egyezmények és a különböző országok alkotmányainak elmaradhatatlan részévé váltak.

Részletes magyarázat mellett ismertettük meg ezen jogokat, melyek mindannyiunkra, különbség nélkül vonatkoznak, valamint azt is megtudhattuk, hogy jelenkori társadalmunk eme szabályainak, értékeinek megsértése esetén mit, hogyan lehet és kell tenni.

Amint elhangzott, aki nem gyakorolja e jogokat és nem küzd betartásukért meg sem érdemli azokat.

A második előadás, melyet Renate Weber asszony tartott, az egyetemes emberi jogok témáját dolgozta fel, melynek tárgyát úgy gondolom nehezen lehet kimeríteni egy előadás alatt, még akkor is ha az kétszer olyan hosszú, mint lenni szokott. Weber asszony előadása igencsak informatív, alapokat vető volt, melyből kiindulva rajtunk múlik az erre vonatkozó ismeretek elmélyítése.

Az utolsó előadást, mely a kisebbségek jogaival foglalkozott, Frunda György szenátor úr tartotta, aki e terület szakembere. A szenátor úr előadása révén megtudtuk, hogy melyek a kisebbségek jogai és tudomást szereztünk ezek fontosságáról egy demokratikus, többségi vezetésű államban. Nagyon hasznos volt Frunda úr előadása abból a szempontból is, hogy román kollegáink, barátaink alaposan kikérdezhették a szenátor urat az RMDSZ-ről és politikájáról, mivel a feltett kérdések alapján kiderült, hogy

elég keveset tudtak a szóban forgó szervezetről, vagyis a Szövetségről. Röviden, választ kaptak arra vonatkozóan, hogy mi az RMDSZ, mit és miért akar elérni.

Remélem, hogy a következő előadások is ilyen tartalmasak, informativak lesznek, alapot teremtve a résztvevőknek az állami és politikai mechanizmusok működésének megértéséhez és megismeréséhez. Továbbá azt is remélem, hogy a kialakuló baráti hangulat és jókedv tovább mélyül.

SZŐCS Edgár

Ludwig Angerer — primul fotograf al Bucureștilor

Pentru mijlocul veacului al XIX-lea, alături de multe alte meserii „europenești”, una care a făcut carieră a fost aceea de fotograf.

Desigur, asemenea majorității cazurilor privind meseriile „moderne”, aceia care s-au dedicat artei fotografice, au fost noii veniți din orașele Europei centrale și mai rar din cele apusene.

Ludwig Angerer, s-a născut în 1827 în Ungaria la Malatzka. Și-a făcut studiile la Pressburg și Pesta, unde între 1848 și 1854, a urmat facultatea de farmacie, ajungând licențiat în acest domeniu cu titlul universitar de „magister”. A lucrat la Pesta, Viena și Gratz. Din martie 1854, după obținerea licenței în farmacie, s-a angajat temporar ca farmacist militar la Regia Medicamentelor Militare ale armatei austriace, îmbrățișând astfel cariera de ofițer.

Cu acest prilej a fost repartizat trupelor care au ocupat Țările Române între 1853-1856, cât timp a durat războiul Crimeii, în care Austria a fost implicată împotriva Rusiei, alături de Prusia, Imperiul Otoman, Regatul Sardiniei și Franța. Ajuns în Muntenia, Angerer a fost numit farmacist militar la farmacia Cezaro-Crăiască din București.

Încheierea războiului Crimeii, în 1856, și retragerea trupelor austriece din Principatele române, l-au determinat pe Ludwig Angerer să se retragă din armată (1857) devenind unul dintre primii fotografi ai Bucureștilor. El s-a plasat mai mult în parcul Cișmigiu, putând fi considerat primul fotograf public al orașului.

Devenise un foarte căutat fotograf, impunându-se ulterior drept cel mai bun fotograf al Vienei, fapt confirmat la 24 decembrie 1860, când primește titlul de fotograf al Curții Imperiale.

În București, a imortalizat prin clișeele sale numeroase elemente de viață cotidiană și variate clădiri precum: mănăstirea Sărindar, Piața de Flor (azi dispărută, se afla lângă hanul lui Manuc), Podul Mihai Vodă, Podul Mogoșoaii (Calea Victoriei cu 1878 — denumirea de „pod” era de fapt atribuită ulițelor largi podite cu pavele de lemn și nu neapărat podurile de peste Dîmbovița), Piața Teatrului Național (azi dispărută, se afla pe Calea Victoriei, lângă Palatul Artă al Bucureștilor), Turnul Colței (azi dispărut, s-a aflat în fața Spitalului și bisericii Colțea, dărâmat către 1880 pentru a se mări Bulevardul Colței, cum se numea atunci Bulevardul Magheru), Casa Meitani (azi magazinul Victoria), casele Bossel etc.

Ludwig Angerer a dat Bucureștilor acea tonalitate specifică epocii moderne, făcând cunoscută societății bucureștene arta fotografică, alături de pușinii săi confrăți, între care Carol Popp de Szathmar.

Nicolae Iorga mai amintea o serie de fotografi, probabil contemporani cu Angerer la București și anume Wilhelmina Dörner, Binder, și un anume August Frederic Hock, care dau clișeele „daghereotipii”, cum erau numite fotografiile în limbajul epocii, cuvîntul încă neînpuținându-se ca un neologism, ad-litteram.

Adrian MAJURU

Minoritățile și mass media în Europa Centrală și de Est

Raport al atelierului
organizat între 4-7 februarie 1999
la Bratislava, Slovacia

Argument

Prezentarea de față este o secvență de interacțiuni în procese sociale complexe și implicarea lor de-a lungul timpului mass media propriu-zisă este o temă care a răsunat în toate mediile de comunicare și pot avea semnificații importante în Europa Centrală și de Est. Chiar dacă țara noastră se pregătește să abordeze această temă în cadrul proiectului de față, acesta merită să fie în discuție în contextul proiectului de față și al celorlalte probleme abordate în cadrul proiectului. Unele probleme sunt deosebit de importante deoarece sunt legate de accesul la mass media, dar din cauza unor condiționări politice, culturale, etc. din cauza unor condiționări administrative prezente deosebit de mari. La acestea se adaugă barieră lingvistică și factorii de limbă în domeniul mass media de exemplu, în privința accesului minorităților la mass media, și-au remarcat de timp de multă vreme dispozițiile minorităților. Așa problema se creează în special în România, în special în ceea ce privește proiectele de programe de accesibilitate. Într-un sector de servicii sectorul de servicii și de servicii de servicii de servicii, de exemplu în ceea ce privește accesul la mass media de calitate și alți drepturi de acces la mass media în special în ceea ce privește accesul minorităților.

menținerea de întinse, în-a vremea aprilie mai lungă și a altor strategii de abordare a lor. Particularități ale accesului minorităților referitor la mass media din țările din care provin, precum și politicile guvernamentale, practicile administrative și interesele politice care conturează acest cadru. Ei au luat în discuție accesul crescând al minorităților prin mass media proprii sau cele naționale, precum și prezentarea minorităților de către mass media. Ei au analizat numeroasele dificultăți politice și practice cu care se confruntă minoritățile în domeniul mass media și au exemplificat modul în care aceste probleme sînt abordate în țările lor. Raportul, publicat acum și în limba română, rezumă punctele cheie ridicate în aceste discuții și descrie exemplele de bune practici existente în regiune.

Sistemul juridic și cadrul
guvernamental al accesului
minorităților la mass media

Unul din aspectele cele mai interesante referitor la accesul minorităților la mass media este faptul că în țările din care provin, precum și politicile guvernamentale, practicile administrative și interesele politice care conturează acest cadru. Ei au luat în discuție accesul crescând al minorităților prin mass media proprii sau cele naționale, precum și prezentarea minorităților de către mass media. Ei au analizat numeroasele dificultăți politice și practice cu care se confruntă minoritățile în domeniul mass media și au exemplificat modul în care aceste probleme sînt abordate în țările lor. Raportul, publicat acum și în limba română, rezumă punctele cheie ridicate în aceste discuții și descrie exemplele de bune practici existente în regiune.

Foundation Citizen and Democracy
Ministry of Justice Group - Slovakia

Minority Rights Group International

În februarie 1999, Minority Rights Group International și Foundation Citizen and Democracy /MRG Slovacia au organizat un atelier de schimb de experiență la Bratislava, Slovacia, pentru o mai bună cunoaștere a acestor probleme. Atelierul a adunat laolaltă profesioniști din mass media și din domeniul juridic precum și activiști în sfera drepturilor minorităților din Bulgaria, Polonia, România, Slovacia și Ungaria. Acest grup a identificat punctele de interes, le-a supus apoi analizei și a discutat strategii de abordare a lor. Participanții au examinat cadrul legal referitor la mass media din țările din care provin, precum și politicile guvernamentale, practicile administrative și interesele politice care conturează acest cadru. Ei au luat în discuție accesul crescând al minorităților prin mass media proprii sau cele naționale, precum și prezentarea minorităților de către mass media. Ei au analizat numeroasele dificultăți politice și practice cu care se confruntă minoritățile în domeniul mass media și au exemplificat modul în care aceste probleme sînt abordate în țările lor. Raportul, publicat acum și în limba română, rezumă punctele cheie ridicate în aceste discuții și descrie exemplele de bune practici existente în regiune.

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:

www.proeuro.netsoft.ro

PRO EUROPA
NEWSLETTER OF THE PRO EUROPE LEAGUE NR. 12 / 2000

CONTENTS:

P. 1, 4.: *Romania and Minorities — Ten Years After ...* — article regarding the debates of the 8th Intercultural Forum organised by the Pro Europa League's Intercultural Centre in Cluj.

P. 2.: *A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main event in December 2000.*

P. 3, 5: *Right, Duty, Interest or the Reflections of a Slightly Confused Observer* — an editorial on the linguistic rights and antidemocratic press campaign.

P. 4.: *10 of December — The International Day of Human Rights* — thoughts on human rights and freedoms and the celebration of the Day of Human Rights.

P. 5.: *2001: The European Year of Languages* — press release of the Council of Europe's Press Service regarding the declaration of the year 2001 the European Year of Languages.

P. 6.: *Activities on the Occasion of Minorities' Day in Satu Mare* — an article regarding the activities organised by the PEL's Satu Mare Branch on celebrating the Day of Minorities in Romania; *The 'Csango's Have the Right to Learn in Hungarian* — an article regarding free choice of the Csango's to learn in Hungarian written by a teacher, Georgeta Buzás who is the coordinator of the Pro Europa Club in Odorheiu-Secuiesc.

P. 7.: *Our/Their Rights* — article written by one of the students of the College of Democracy about the workshop on children rights; *Ludwig Angerer — the first photograph of Bucharest* — an article about Bucharest in the XIX century by Adrian Majuru.

P. 8.: *Minorities and Mass Media in Central-Eastern Europe* — a short presentation of the Romanian language brochure edited by MRG London after a workshop held in Bratislava.

Responsabil de număr: HALLER István

Multiplicat la **Liga PRO EUROPA**

PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Fundației Heinrich Böll (Germania) și Charles St. Mott (SUA)

Liga PRO EUROPA Liga
Copreședinți:
Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár
Director executiv: SZOKOLY Elek
4300 Tîrgu Mureș, P-1a Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154
Tel/fax: +40-(0)65-214076; 217584, e-mail: office@proeuro.netsoft.ro